
Brielse Mare

Jaargang 9, nr. 2

oktober 1999

*Mededelingen en historische bijdragen van de Vereniging
Vrienden van het Historisch Museum Den Briel*

COLOFON

De Brielse Mare is een uitgave van de Vereniging Vrienden van het Historisch Museum Den Briel en verschijnt tweemaal per jaar.

Leden van de vereniging ontvangen dit tijdschrift automatisch.

ISSN:0927-8478

Correspondentie-adres van de vereniging:

Mevrouw Els Laroy-Meeuse

Van Almondeweg 70, 3231 CS BRIELLE

Tel.: 0181-413635

Fax: 0181-413635

Postrekening Vereniging Vrienden van het Historisch Museum

Den Briel: 208792;

Minimum contributie f 20.-; familie-lidmaatschap f. 30.- per jaar.

Aanmeldingsformulier zie achter in dit nummer

Secretariaat Brielse Mare-redactie:

p/a Streekarchief V.-P. & R.

De Rik 22, 3232 LA BRIELLE

Postadres: Postbus 79, 3230 AB BRIELLE

Het e.v. nummer verschijnt in april 2000

Kopij uiterlijk eind januari 2000 bij het redactie-secretariaat.

Redactie:

A.A. van der Houwen (hoofdredacteur), K.J. Schipper,

Omslag-illustratie:

Pieter Melvill; olieverfschilderij, particulier bezit. Foto: iconografisch bureau Den Haag.

Druk: Drukkerij Brielle bv, Postbus 1, 3230 AA BRIELLE

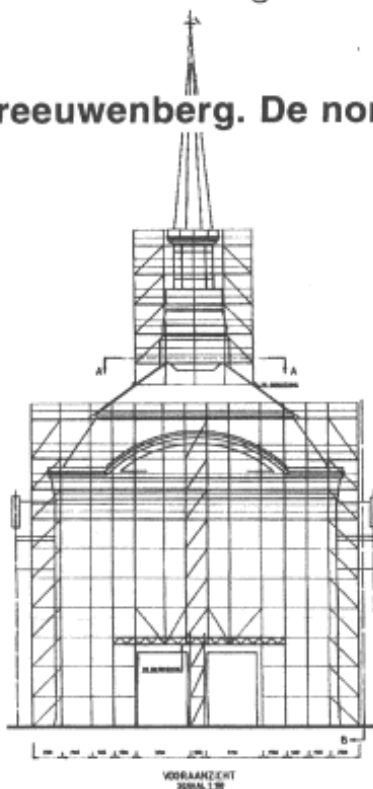
Brielse Mare

*Mededelingen en historische bijdragen van de Vereniging
Vrienden van het Historisch Museum Den Briel*

Niet alleen in de industrie, maar ook bij
restauraties is het onze "zorg" dat
anderen hun werk veilig kunnen doen!

Spreeuwenberg. De norm.

Koninklijke Stallen Den Haag

Spreeuwenberg

Steigerbouw

Werfplein 5 • 3238 BH Zwartewaal Tel. 0181 - 667300 • Fax 0181 - 663987

Inhoud

Van de redactie	5
Openingstijden en prijzen museum	4
Verenigingsnieuws	6
Museumnieuws	11
Archiefnieuws	13
Historische bijdragen	
- Het verhaal van Ary Borstlap Lzn. (1807-1891)	15
- Castor, over een oorlogsschip, zijn twee Brielse kapiteins en een jonge Moor	23
- Antiek voorhangsel uit de Heenvlietse synagoge hersteld	37
- Bij zonsverduistering op den toren	43
Uit de streek	49
Aanmeldingsformulier 'Vrienden'	52
Auteursinstructies	53

Openingstijden en prijzen museum

1 nov t/m 31 maart	dinsdag t/m vrijdag	10 - 17 uur
	zaterdag	10 - 16 uur
	zondag	gesloten
m.i.v. 1 april	zondag	12 - 16 uur
	(maandag gesloten)	

Prijzen:	Kinderen tot 4 jaar	gratis
	Kinderen 4 t/m 12 jaar	f. 2.-
	Iedereen ouder dan 12 jaar	f. 4.-
	Geuzenkaart	f. 10.-
	(gezin met kinderen t/m 12 jaar)	
	Leden vriendenvereniging, MJK, Ver. Rembrandt en CJP	gratis

Adres Museum: Markt 1, tel. 475475; fax: 475476
3231 AH Brielle

	<p>AANNEMINGSBEDRIJF L.D. van DIJK BV Sinds 1965</p>	
<p>nieuwbouw, verbouw, renovatie en restauratie metse- en betonwerken reiniging en ontstopping van rioleringen volledige verzorging van vergunning, subsidie-aanvragen en tekening</p>		
<p>VOOR INLICHTINGEN/OFFERTE: NOBELSTRAAT 81 - BRIELLE - 0181-415038/416506 FAX 0181-416457</p>		

Van de redactie

De redactie is blij u ook ditmaal weer een dik nummer te kunnen aanbieden. We vertrouwen er op, dat u dit kunt waarderen; onlangs zagen wij dat er voor een oude 'Mare' al f 15,- werd gevraagd! Nooit eerder was uw lidmaatschap zo goedkoop!

Regenten spreken tot de verbeelding. Dat blijkt wel uit de belangstelling voor de tentoonstelling "Gezeten op het kussen". Zij hebben dan ook het een en ander nagelaten, wat ons in staat stelt een blik in het verleden te werpen. Dat zult u op de ledenvergadering nog wel merken. Na alle drukte rond de Vestingdagen en de Cultuurregio keert de rust weer wat terug en kunnen plannen voor nieuwe tentoonstellingen van de plank gehaald worden.

"Ons" museum is klaar voor het pas begonnen schooljaar. Een nieuwe medewerkster -zij wordt nog aan u voorgesteld- heeft de educatieve uitdaging op zich genomen om jong publiek de weg naar het Historisch Museum te laten vinden.

Voor ons, Vrienden, is de taak weggelegd om de belangstelling ook bij anderen te wekken of te vergroten. Meer Vrienden betekent meer activiteiten en meer mogelijkheden. De redactie hoopt haar steentje bij te dragen door u naast de vaste rubrieken over de vereniging, het museum en het streekarchief, weer een breed scala aan historische artikelen voor te schotelen. We volgen de sloep van Ary Borstlap bij het redden van schipbreukelingen, we gaan naar de synagoge in Heenvliet, steken in zee met Brielse kapiteins en kijken over de schouder van Johan Been mee naar de zonsverduistering van 1912 die even spectaculair moet zijn geweest als de recente verduistering van 12 augustus.

Aart van der Houwen

Verenigingsnieuws

Financieel Overzicht; Toelichting

BALANS

Aankoopfonds

Dit fonds dient om aankopen voor het Historisch Museum te kunnen realiseren.

In 1998 werden ontvangen van:

- Dennendaal groep i.v.m. ontwikkeling bouwplannen *f* 3.000.-
- BBB ontwikkeling B.V. te Sliedrecht, bij oplevering
van een nieuwbouwproject *f* 1.500.-
- een particulier *f* 1.000.-

Project Matsewa

In 1998 werd uitgegeven 'Matsewa', een boek over de Joodse begraafplaatsen op Voorne-Putten. Onze vereniging verzorgde de sponsorwerving en de verkoop.

Ontvangen sponsorgelden	<i>f</i> 7.970.-
In het boekjaar verkocht: 320 ex. à <i>f</i> 25.-	<u><i>f</i> 8.000.-</u>
	<i>f</i> 25.970.-
Drukkosten en bijkomende kosten	<u><i>f</i> 15.434.42</u>
Beschikbaar voor het project Matsewa	<u><i>f</i> 10.535.58</u>

De oplage bedroeg	500 ex.
Verkocht in 1998	<i>./.</i> 320 ex
Exemplaren voor sponsors/auteurs	<i>./.</i> <u>36 ex</u>
Nog beschikbaar voor verkoop	144 ex

Overeenkomstig de eerdere afspraken zal de opbrengst van het project 'Matsewa' te zijner tijd in overleg met de auteur worden besteed voor een project ter nagedachtenis van de joden op het eiland Voorne-Putten.

Exploitatie-saldi

Stand op 1 januari 1998	<i>f</i> 5.264.79
Resultaat 1998	<i>f</i> <u>973.90</u>
Stand op 31 december 1998	<i>f</i> <u>6.238.69</u>

EXPLOITATIE-OVERZICHT

Activiteiten

In 1998 verschenen twee uitgaven van de 'Brielse Mare'.

Bijeenkomsten werden gehouden op

- 14 mei: lezing door mevrouw L. Meilink-Hoedemaker in samenwerking met de Stichting Vrienden van het Brielsche Carillon. Onderwerp: Het klokkenspel in Nederland in verleden, heden en toekomst.
- 14 oktober: in het SCC De Goote, lezing door de heer Jac. Klok met als onderwerp 'Het Brieltje in de dertiger jaren'.
- 11 november: lezing door mevrouw A. van Oers over de restauratie van de St. Catharijnetoren.

Bijdragen

Een bijdrage werd verstrekt voor de restauratie van het schilderij van Justus van Egmond, voorstellende Koningin Christina van Zweden, een andere voor het drukken van een brochure bij de tentoonstelling van Cornelis Springer.

Verkoop van publicaties

Dit betreft de losse verkoop van Brielse Mare's en van de uitgave 'Geborgen Hoofdstukken'.

BALANS PER 31 DECEMBER 1998

Omschrijving	31 dec '98	31 dec '97	Omschrijving	31 dec '98	31 dec '97
Liquide middelen	23.324,27	11.492,29	Aankoopfonds	6.500,-	1.000,-
			Project Matsewa	10.535,58	-, -
			Vooruitbetaalde contributie	50,-	5.127,50
			Kortlopende schulden		100,-
			Exploitatie-saldi	<u>6.238,69</u>	<u>5.264,79</u>
Totaal	<u>23.324,27</u>	<u>11.492,29</u>	Totaal	<u>23.324,27</u>	<u>11.492,29</u>

EXPLOITATIE-OVERZICHT 1998

Lasten		Baten	
Omschrijving	Bedrag	Omschrijving	Bedrag
Brielse Mare	2.670,83	Contributie	6.907,70
Lezingen	561,-	Rente	319,41
		Advertenties Brielse Mare	275,-
		Overige baten	7,50
Representatie	60,90		
Bankkosten	334,19		
Overige kosten	102,79		
Bijdrage aan restauratiewerk	2.500,-		
Bijdrage aan tentoonstellingen	500,-		
Exploitatie-resultaat	<u>973,90</u>		
Totaal	<u>7.703,61</u>		<u>7.703,61</u>

Brielle, 22 januari 1999; de penningmeester, A. van der Vlugt

Verenigingsactiviteiten

Steunverlening aan het Historisch Museum Den Briel alsmede het wekken van belangstelling voor de geschiedenis van de stad en de streek - de statutaire taken van onze vereniging - kan op tal van manieren worden geëffectueerd. We verzamelen giften in het 'aankoopfonds' (thans beschikbaar f 11.500,-), we publiceren twee keer per jaar de 'Brielse Mare' en we organiseren in het voorjaar en in het najaar een vergadering met lezing of excursie. Bij lezingen en excursies werken we wel eens samen met andere verenigingen en stichtingen die soortgelijke doelen nastreven.

Voor 'vrije besteding' beschikken we thans op jaarbasis over ongeveer f 3000,-. In voorkomende gevallen wordt bijv. een bijdrage verstrekt aan publicaties bij tentoonstellingen en aan restauratiewerk. Tenslotte verlenen leden ten gunste van het museum hand- en spandiensten van uiteenlopende aard, zoals bij het verhuizen van tentoonstellingsobjecten, het transporteren van goederen of het meehelpen bij het opknappen van museumzalen.

Uiteraard levert elk lid een gewaardeerde bijdrage aan de verenigingsactiviteiten, simpelweg door het betalen van de contributie. Meer willen en mogen we niet eisen. Als tegenprestatie hebben de (familie-)leden gratis toegang tot het museum.

Tevens zijn er ongetwijfeld leden die best wat voor de vereniging zouden willen doen, maar gewoon niet weten dat hun bijdrage op prijs zou worden gesteld. Op drie gebieden zou men zich verdienstelijk kunnen maken:

- **ledenwerving:** gerichte werving geeft in het algemeen het beste rendement. Een seintje aan het secretariaat is voldoende en er wordt documentatie naar het opgegeven adres gestuurd; desgewenst met of zonder vermelding van de 'aangever'.

- **Hand- en spandiensten:** We beschikken al over een (nog te korte) lijst van leden die bereid zijn, in voorkomende gevallen hand- en spandiensten te verrichten. Gaarne zouden we in contact willen komen met leden die bereid zijn een enkele keer per jaar wat uurtjes voor het museum beschikbaar te stellen. Specifieke deskundigheid is niet vereist, al is het wel zo dat we voor het beschikbaar zijn van experts op verschillende gebieden ook belangstelling hebben. Een - niet uitputtende - lijst van mogelijke klussen ziet er als volgt uit: verhuiswerkzaamheden binnen het museum - transportopdrachten - schilderen - veilingbezoek - ondersteuning bij computerwerk - 'bemensen' van een verkoopstand tijdens b.v. een open monumentendag - speurwerk in het (streek-)archief enzovoort, enzovoort.

- **Sponsoring:** Verruiming van de geldmiddelen van de vereniging is natuurlijk altijd welkom. Voor suggesties ten aanzien van sponsoring kan men contact opnemen met het secretariaat. Uiteraard bieden ook de vergaderingen een gelegenheid om over de genoemde punten met het bestuur van gedachten te wisselen.

Tenslotte, het adres van het secretariaat:

Mevrouw Els Laroy-Meeuse

Van Almondeweg 70

3231 CS Brielle

Tel. & Fax: 0181 413635

E-mail: rlaroy@publishnet.nl

Museumnieuws

Tentoonstellingen

Gezeten op het kussen: Patriciërs en regenten in Brielle 1700-1900

Op de tentoonstelling ‘Gezeten op het kussen’ die tot 5 december is te zien, wordt een beeld geschetst van tweehonderd jaar regentencultuur in Brielle en omgeving. De bestuurders van Brielle en de omliggende landen waren in deze periode veelal te vinden in dezelfde families. De leden van de bestuurlijke colleges verdeelden de aantrekkelijke baantjes en posities op het eiland onderling. De tentoonstelling laat luxueuze voorwerpen uit de regententijd zien die dienden als statussymbool van de bestuurders. Zo werden er kussens, radgegraveerde glazen, serviezen, bestek en natuurlijk geschilderde (staatie)portretten gemaakt. Veel macht en status heeft bijvoorbeeld de familie Melvill gehad. Het museum toont de beeltenissen van drie invloedrijke broers Melvill, waaronder Pieter Melvill baron van Carnbee. De heren zijn weer indrukwekkend aanwezig, hun geschilderde portretten hangen gebroederlijk naast elkaar.

Een geheel eigen plaats op de expositie wordt ingenomen door de ‘notabelen’, leden van de rijke burgerij die haar intrede deed in de negentiende eeuw en langzaam maar zeker de positie van de oude regenten zou overnemen. Een opvallend voorbeeld uit deze periode is het tentoongestelde sobere Biedermeier-meubilair uit de voormalige kamer van de burgemeester. Het is misschien wel het meest sprekende voorbeeld van de burgerlijke cultuur van die tijd.

Door bos en zee

In voorbereiding is de kindertentoonstelling ‘Door bos en zee’, over de twee Brielse kinderboekenschrijvers Johan Been en Toon Tellegen. De tentoonstelling die speciaal voor kinderen wordt gemaakt zal van januari tot half mei te zien zijn.

Personeel

Sinds 1 juni 1999 is de lege plek van Rinske Jurgens weer bezet. Kunsthistorica en didactica Ellen Borger heeft haar taken in de functie van medewerker educatie en publieksbegeleiding overgenomen. Voordien maakte zij onder andere projecten op educatief gebied voor het Mauritshuis in Den Haag en maakte zij een tentoonstelling voor het Nederlands Vestingmuseum te Naarden. Ellen is dinsdag en woensdag werkzaam in het museum.

Rondleiders

Rondleidingen zijn een vast onderdeel van ons museumaanbod geworden. Omdat er veel belangstelling voor is, hebben we nog plaats voor enthousiaste rondleiders. In het nieuwe jaar zal voor hen een cursus van start gaan. Belangstellenden kunnen op dinsdag en woensdag contact opnemen met Ellen Borger (0181-475477).

Archiefnieuws

Collectie C. van den Heuvel ontsloten!

Naast archieven beheert het streekarchief ook een groot aantal collecties. Deze zijn veelal door particulieren gevormd en betreffen vaak een bepaald thema of een plaats. In 1984 schonk de weduwe van Cornelis van den Heuvel diens collectie aan het streekarchivariaat. Onlangs is deze voor bezoekers toegankelijk gemaakt.

Cornelis van den Heuvel (1913-1982) werd geboren in Hellevoetsluis en woonde 28 jaar in dit kleine marineplaatsje. Zijn vader was drogist; hij had drie broers en drie zussen. Na het doorlopen van de H.B.S. te Brielle, werd hij boekhouder in dienst van de houthandel *De Eilanden*. Na zijn huwelijk vestigde hij zich in Brielle en ging wonen aan de Voorstraat 23. In 1956 verhuisde het gezin naar Alkmaar, waar Van den Heuvel in dienst trad bij de houtgroothandel *Pont* (het huidige *PontMeyer*).

Verzamelwoede voor Hellevoetsluis

Voor na zijn vertrek van Voorne ontwikkelde Van den Heuvel een verzamelwoede van alles wat betrekking had op Hellevoetsluis. Naast onderzoek in archieven, speurde hij in musea, bibliotheken en documentatiecentra naar informatie over zijn geboorteplaats. Uit correspondentie blijkt met hoeveel mensen hij contact had om meer over Hellevoetsluis te weten te komen. In de loop der jaren groeide zijn verzameling uit tot een unieke collectie van documenten, foto's, tekeningen en allerhande geschriften.

Van den Heuvel had ook een belangrijk aandeel in de totstandkoming van het museum *Gesigt op 't Dok*. De maquette die centraal staat in dit museum werd in de jaren zeventig door hem 'ontdekt' in het Rijksmuseum in Amsterdam. Deze ontdekking die hij zelf een

‘jeugdland-droom’ noemde, bracht hem tot grote inspanningen om de maquette naar Hellevoetsluis te krijgen. Dit is inderdaad gelukt; na een grondige restauratie werd zij opgesteld in het *Kleine Kerkje*, waar zij nog steeds te bewonderen is.

De koninginesloep, traditioneel geroeid door matrozen die in Hellevoetsluis in opleiding waren

Toegang

Omdat de collectie een schitterende bron is voor historisch onderzoek naar Hellevoetsluis en omgeving, is besloten deze nader te ontsluiten. Gekozen is voor een trefwoordenlijst. Alle onderwerpen waarover stukken zijn verzameld, komen op deze trefwoordenlijst terug. De toegang is aanwezig op de studiezaal, als nr. 159 in de inventarissenreeks, maar is ook raadpleegbaar via internet, op de site van het streekarchief (www.vpri.com/streekarchief), onder de rubriek *prikbord*. De medewerkers van het streekarchief hopen dat op deze manier de collectie C. van den Heuvel de aandacht krijgt, die zij waard is.

Het verhaal van Ary Borstlap Lzn. (1807-1891)

Commerina J. van Goor-Doorn

Op zoek naar de geschiedenis van mijn voorouders stuitte ik in het archief van Brielle op het geslacht Borstlap. Als achter-achterkleindochter van Ary Borstlap heb ik een boek samengesteld waarin de 'Borstlappen van het Maarland' weer enigszins tot leven worden gewekt en verhalen van toen worden opgehaald. Hieronder volgt een anekdote uit dit ruim 200 pagina's tellende boekwerk.

De schipbreuk van het fregatschip Laconia

In de avond van 5 maart 1828 loopt tijdens een zware Noordwesterstorm het Amerikaanse fregatschip "Laconia", dat met een lading rijst en katoen op weg is naar Hamburg, bij Hoek van Holland aan de grond. Dat gaat met zoveel geweld gepaard, dat twee van de drie masten als luciferhoutjes afknappen. Grote golven slaan over het dek, de kapitein Andrew Daniels, de stuurman en zes opvarenden slaan overboord en verdrinken. De vijf overige bemanningsleden weten het leven te redden door in de fokkemast te klimmen. Met flambouwen (fakkels, red.) geven ze noodsignalen.

In de vroege morgen van 6 maart wordt hun hachelijke situatie vanaf het strand van Oostvoorne door een uitkijk gezien en spoedig daarna wordt een eerste poging ondernomen om de schipbreukelingen van het schip af te halen. Moedige redders stappen aan boord van hun roeiboort en beginnen een gevecht met de wind en de woedende golven. Die maken het de mannen echter onmogelijk om dicht bij het schip te komen. Zij moeten onverrichter zake terugkeren naar het strand. In de middag besluit men te proberen om over land naar de hoek van Holland te gaan en vandaar naar het wrak te varen. Een nieuwe

reddingspoging wordt ondernomen tijdens zware sneeuwbuien. Maar ook deze keer loopt het op niets uit. Met veel doorzettingsvermogen proberen ze het nog een derde maal, maar weer worden ze gedwongen hun pogingen te staken en naar het strand terug te roeien. Het is dan inmiddels donker geworden en ze moeten besluiten het voor die dag op te geven.

De volgende ochtend is de storm wat afgenomen en iets gekrompen naar het westnoordwesten. Vanuit den Briel varen een Groenlandse sloep en een jol, beide met redders, de haven uit.

Ze worden aangemoedigd door een op het Hoofd verzamelde menigte. Bij de redders zijn drie Borstlappen: Leendert, zijn zoon Ary en Jan Borstlap Azn. In spanning volgt een schare mensen vanaf de duinen bij Oostvoorne de verrichtingen van de beide roeiboten. Vrouwen en moeders van de redders kijken vol angst en beven de bootjes na, die zich heel langzaam voortbewegen over de tomeloze zee. Commerina, de vrouw van Ary Borstlap Lzn., is thuisgebleven bij haar twee maanden oude baby; ze kan het niet aanzien. Met de kleine Neeltje tegen zich aangeklemd, zit ze in een hoekje van de kamer, niet in staat om enig werk te doen of aan iets anders te denken dan aan de mannen in de kleine bootjes op die onbarmhartige golven. Maar haar schoonmoeder kan het thuis niet uithouden en is met een paar andere vrouwen over de dijk de boten gevolgd. Het is of haar keel wordt dichtgesnoerd van angst als een van de boten tussen twee hoge golven uit het zicht verdwijnt.

Het lijkt eeuwen te duren voor hij dan weer te voorschijn komt... Terwijl de mannen in de boten alle krachten samenspannen, proberen ze koers te houden in het kolkende water rond het wrak en te voorkomen dat hun boot er tegen te pletter slaat. Ze tellen vijf bemanningsleden van de Laconia in de mast van hun schip.

Met veel moeite lukt het de redders om de matrozen, die na de doorstane angsten en ellende meer dood dan levend zijn, een voor een uit hun penibele situatie te bevrijden en van boord te halen.

De redding van de schipbreukelingen van de Llaconia', maart 1828

Met vijf geredde drenkelingen aanvaarden ze de terugreis. De kortste weg naar veiligheid: naar Oostvoorne. En als de mannen daar op het strand behouden aan land komen, worden zij met gejuich begroet en bieden vele hulpvaardige handen hun diensten aan. Anderen nemen de zorg voor de uitgeputte schipbreukelingen over. Als de zee tot rust is gekomen, roeien Leendert, Ary, Jan en hun vrienden nog enkele malen naar het wrak om te bergen wat er te bergen valt. Voor hun heldhaftig optreden ontvangen de redders een maand later van

de (dan vier jaar oude) Zuid Hollandse Maatschappij tot Redding van Schipbreukelingen een getuigschrift en een goudstuk ter waarde van tien gulden.

Vijftig jaar later blikt de Brielsche Courant op deze gebeurtenis terug: *Heden 6 maart is het juist 50 jaar geleden, dat tusschen de Maas en het Sluischegat strandde, het Amerikaansch driemastschip "Laconia". Toen waren 19 varensgezellen, allen inwoners dezer stad, bereid, niettegenstaande de hevige branding, het schip te hulp te snellen. Als aanvoerder fungeerde wijlen de heer A.H. Kruijne, lid van de Raad der stad Brielle. Die 19 wakkere mannen smaakten de voldoening de gehele equipage van genoemd schip (onjuist: slechts vijf konden worden gered; vG-D) te redden. Sedert zijn 50 jaren verlopen en reeds zijn 18 hunner door de dood weggenomen. De 19e, die nog alhier woonachtig is en een krachtvol man mag heeten, is Ary Borstlap Leendertszn., schipper op de Torpedo-stoomboot 'Den Briel'.*

Reddingboot 'Rotterdamse Welvaren' van Brielle ten tijde van Ary Borstlap

Ary Borstlap Lzn.

Wat Ary Borstlap in die vijftig jaar heeft beleefd, staat in het boek 'Ary Borstlap Lzn. 1807- 1891, het verhaal van een schipper en zijn voorouders te Brielle en 's Gravenmoer'. Hierin vinden we ook zijn voorouders terug. Ary's betovergrootvader, Anthony Borstlap, kwam uit 's Gravenmoer. In 1695 trouwde hij 'jongeman in de Sevenhuysen' te Brielle met Cornelia Doen, 'jongedochter in de Nieuwstad', dit waren de stamouders van de Brielse familie Borstlap. Anthony stamde uit een geslacht van kleermakers, maar al zijn zoons en kleinszoons zochten hun heil op het water van de Maasmond. Generaties lang zijn de Borstlappen garnalenvissers, schippers, loodsen, tonnen- en boeienleggers en bergers geweest, en een aantal leden van de familie behoorde later tot de bemanning van de Brielse reddingsboot.

Onze' Ary werd geboren in 1807 op het Maarland, vlak bij de Waterpoort. Zijn ouders, Leendert en Neeltje Borstlap, waren daar ook geboren en getogen. En evenals zijn voorouders bracht hij van jongs af aan zijn dagen door op en langs het water van de Maas. Reeds op 18-jarige leeftijd was hij eigenaar van een open ijsvloot. Het bestuur van de binnenloodsen - waarvan zijn vader deel uitmaakte- droeg Ary Borstlap in 1826 voor als hulploods. Maar het stadsbestuur dat de benoeming moest goedkeuren, vond hem met zijn 19 jaar nog wel wat jong. Hij moest eerst maar eens danig aan de tand gevoeld worden om te zien of hij de noodzakelijke kennis en kunde had. Het bestuur van de binnenloodsen moest hem grondig examineren en het verslag van het examen opsturen naar de burgemeesters alvorens tot benoeming kon worden overgegaan. Het bestuur nodigde Ary ter vergadering en onderwierp hem aan een spervuur van vragen. Hij sloeg zich er kranig door heen, het bestuur der binnenloodsen was overtuigd van zijn kwaliteiten en ook het stadsbestuur was tevreden gesteld.

Ary was met zijn ruim 1.80m lengte voor die tijd een rijzig man. Hij

had blauwe ogen en blond haar, een rond gezicht en een kleine mond, aldus de beschrijving die wij in het archief van hem vinden. Een jaar na zijn examen loodste hij zijn bruid naar het raadhuis op de Markt. Daar stapte hij in het huwelijksbootje met Commerina de Gruyter, dochter van Leendert de Gruyter, wagenmaker in de Langestraat, op de hoek van het Raas. Een jaar later werd het eerste kind geboren en vond de aan het begin beschreven redding van de bemanning van de “*Laconia*” plaats. In 1833 werd hij bevorderd tot vaste binnenloods.

In 1873, hij was toen 66 jaar, nam hij afscheid van het reddingswezen. Hij kreeg bij die gelegenheid een grote zilveren medaille uitgereikt door de ZHMRS voor 45 jaar trouwe dienst. Zijn vertrek was met pijn in zijn hart. Dat blijkt duidelijk uit wat hij schreef in een aantekeningenboekje dat van hem bewaard is gebleven: *“doordat ik als schipper bij de torpedo-compagnie geplaatst werd, moest ik voor schipper van de reddingboot bedanken. ABL”*.

Voor- en achterkant van de zilveren medaille uitgereikt aan Ary Borstlap Lzn. door de ZHMRS voor 45 jaar trouwe dienst.

In hetzelfde jaar verkocht hij zijn schepen aan Frans Borstlap Gerritszn: een overdekte poonschuit genaamd ‘*De vrouw Commerina*’, een open boeijerboot genaamd ‘*Vredebest*’ en een open ijssloep met de naam ‘*De jonge Jan*’. In 1882 werd de torpedocompagnie gereorganiseerd en uitgebreid. Ary -inmiddels 75 jaar- hield het toen voor gezien. Hij vroeg en kreeg eervol ontslag en een fauteuil met een inscriptie in zilver, als bewijs van erkentelijkheid. Eenmaal met pensioen nam hij afscheid van het Maarland waar hij heel zijn leven had gewoond. Dat afscheid zal hem zwaar zijn gevallen, want een mooiere woonplek was (en is?) er in heel Brielle niet. Hij ging wonen bij zijn oudste dochter Neeltje die met haar man Arie de Man, wagenmaker, en hun kinderen aan de Turfkade woonde. Daar overleed hij op 84-jarige leeftijd. De medailles die hij in de loop der jaren kreeg, werden door de familie aan het Brielse museum gegeven en worden daar nog steeds bewaard.

De familie Borstlap

In het archief zijn veel mooie verhalen over de familie Borstlap te vinden. Niet alleen over de redding van schipbreukelingen, maar ook -om maar eens een voorbeeld te noemen- over Ary’s overgrootvader -ook een Ary en bijgenaamd ‘*de Kievit*’-, die in zijn jonge jaren niet deugen wilde en uit de stad verbannen werd, omdat hij “*verscheyde jonge vrouwluyden had weten te verleyden en beswangeren en er verder een zeer ergerlijke manier van leven*” op na hield. Niet zo best dus, maar gelukkig kwam alles goed.

Triest is het verhaal van Cornelis Borstlap (1714-1750). Zijn vier kinderen overleden allemaal jonge leeftijd en in 1747 verloor hij zijn vrouw. In 1750 werd hij zelf in een ruzie doodgestoken. Even triest is het verhaal van Aart Borstlap (1760-1794), die uit de kijkpaal viel en het niet overleefde.

Grappige verhalen zijn er ook (voor ons tenminste, waarschijnlijk niet voor de mensen die het meemaakten), bijvoorbeeld hoe Leendert Borstlap en met hem de hele bemanning van de reddingsboot, tien dagen in het pesthuis in quarantaine moest, omdat de schipbreukelingen die ze hadden weten te redden, afkomstig waren uit een haven waar een besmettelijke ziekte heerste. Of hoe Leendert en zijn neef Ary, schippers van ijssloepen, in de strenge winter van 1799 weken lang bezig waren om een bomschuit, die geladen was met jenever, buitengaats te krijgen. En hoe Brielse vissers, in plaats van een verblijf in een Haags cachot, een geldelijke beloning kregen voor het bergen van een lading van een op drift geraakt schip.

Het zijn de verhalen van de Borstlappen van het Maarland, maar u kunt hun namen vervangen door namen als Steehouwer, De Snayer, Krijgsman, De Neef, Bou(w)man, Weltevreden of Kruijne. Hun verhalen zullen niet veel anders zijn geweest.

Enfin, leest u zelf maar eens in het eerder vermelde, rijk geïllustreerde boek (met schematische stambomen en familieoverzichten). Het staat in de bibliotheek van het streekarchief, maar er zijn ook nog enkele exemplaren te bestellen.

Over de schrijver

Mw.C.J. van Goor-Doorn woont te Boyl (Friesland). Zij doet al jaren onderzoek naar haar voorouders, die onder meer in Brielle woonden. Naast het genoemde boek publiceerde zij in 1996 'Adrianus Bouwman, 1810-1849, het verhaal van een visser te Maassluis en zijn voorouders op Voorne-Putten'. U kunt haar bellen, tel. 0561-421885.

Castor, over een oorlogsschip, zijn twee Brielse kapiteins en een jonge Moor

drs. M.A. van Hattem

Op 's Lands schip van oorlog de 'Castor' (vernoemd naar de figuur uit de Romeinse mythe) was tot tweemaal toe een Brielse kapitein gezagvoerder. Als gevolg daarvan dook 'Castor' ook op in Brielle, niet als naam van een schip, maar van een neger.

Het zeegevecht bij de Kaap van Santa Maria

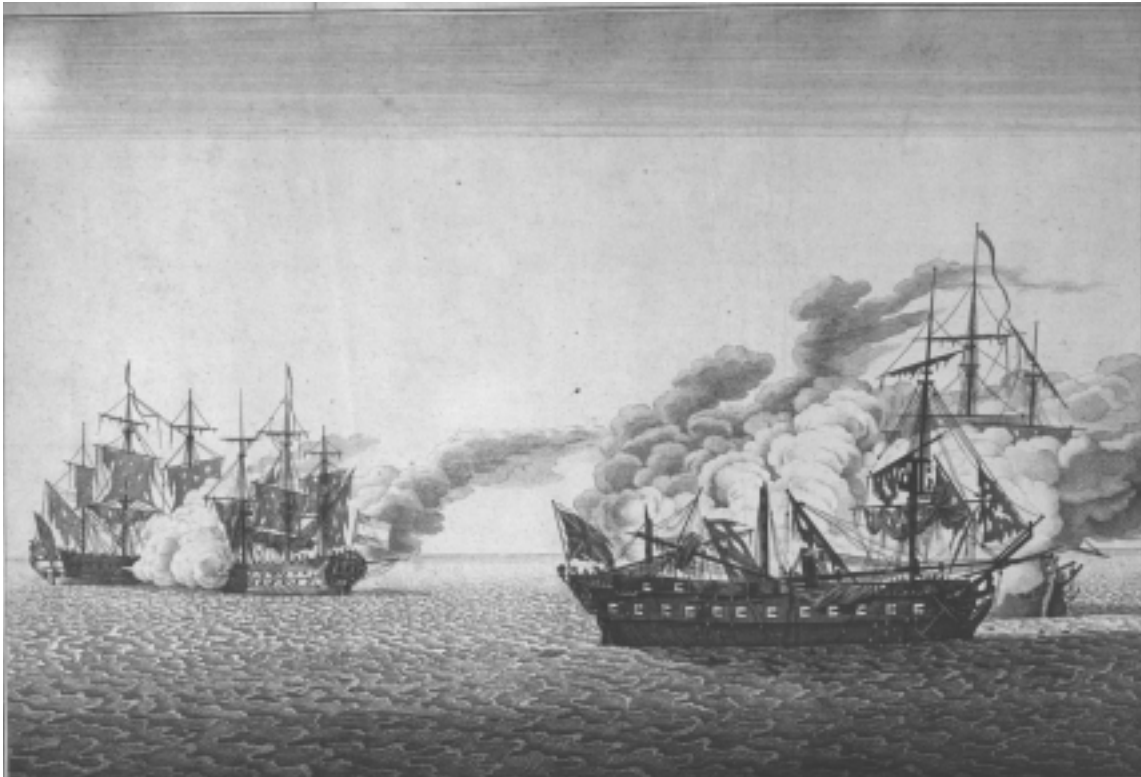
Op 30 mei 1781, tijdens de Vierde Engelse Oorlog, koersten twee door Briellenaren gecommandeerde oorlogsschepen in de buurt van Gibraltar. De schepen waren de *Castor* en de *Briel*, beide fregatten. De *Castor* stond onder bevel van Pieter Melvill; op de *Briel* werd de brug bemand door Gerard Oorthuys. Zij zouden die dag een van de weinige zeegevechten van deze oorlog voeren, waarin de Nederlanders nog enigszins gewaagd waren aan hun Britse tegenstanders. Nabij Kaap Santa Maria¹ troffen Melvill en Oorthuys twee Britse fregatten, de *Crescent* en de *Flora*. Zij besloten om het gevecht niet uit de weg te gaan, en probeerden dichtbij de vijandelijke schepen te komen om zoveel mogelijk schade te kunnen aanrichten. Natuurlijk waren zij daarmee zelf ook kwetsbaar geworden. Oorthuys' schip, de *Briel*, lag tegenover de *Crescent*. Deze had ongeveer gelijke vuurkracht, maar werd door Oorthuys' kanonnades gedwongen de vlag te strijken ter overgave. De *Briel* zelf was echter dermate beschadigd dat Oorthuys het niet aandurfde om de *Crescent* te bezetten. Melvill was onfortuinlijker. Volgens de historicus J.R. Bruijn leverde deze een "zeer ongelijke strijd" en moest daarom het loodje leggen: de *Flora* telde 44 stukken, de *Castor* 'slechts' 36².

Alhoewel de *Flora* ook flink was beschadigd, besloten de Britten om het Nederlandse schip met hun eigen mensen in beslag te nemen. Mogelijk werd een gedeelte -of het geheel- van de overlevenden van de Nederlandse bemanning van circa 270 koppen overgezet op de *Briel* van Oorthuys³.

De uitslag van het gevecht kan het best worden omschreven als 'onbeslist'. Van de verovering van de *Castor* zouden de Britten namelijk niet lang kunnen genieten. De beschadigde *Flora* viel samen met zijn buit en een Britse brik op weg naar Plymouth in Franse handen⁴. Door de Nederlanders werd het gevecht ervaren als een morele overwinning. Immers, hier hadden twee hunner de moed gehad om de strijd met de Britten met open vizier aan te gaan, en bewezen dat de moed en vaardigheid van de Nederlandse marine niet onder deed voor die van de tegenstander. Gezien het verder rampzalige verloop van de oorlog was dit in ieder geval nog bemoedigend te noemen. Het is dan ook begrijpelijk dat "de kapiteins werden beloond met een versierde eresabel en een witte pluim op hun hoed, (en) hun luitenants en adelborsten (...) extra epauletten (kregen)"⁵. Daar bleef het niet bij: ook werd er een medaille geslagen met de tekst 'VIS VI FORTITER' (vrij vertaald: Kracht dapper gebruiken, red.) en een afbeelding van het zeegevecht. Op de rand een opschrift gewijd aan de overwinning van het fregat *Briel*, en ter andere zijde afgebeeld de familiewapens van Melvill en Oorthuys. Het Maritiem Museum Prins Hendrik in Rotterdam beschikt over een zilveren exemplaar van de penning⁶. Van de herdenkingsmedaille werden gravures gemaakt ten behoeve van de verspreiding; een dergelijke gravure werd in 1998 gekocht door het Historisch Museum Den Briel.

Tegelijkertijd kocht het museum een gravure waarop het zeegevecht bij Kaap Santa Maria is afgebeeld. Hierop is het gevecht te zien op

het moment dat de *Crescent* haar masten heeft verloren. De Nederlandse schepen zijn (nog) intact; het andere Britse schip, de *Flora*, is in hevig gevecht gewikkeld met de *Castor*.

Zeeslag bij Kaap Santa Maria, 30 mei 1781, links de Castor in gevecht met de Flora. Kopergravure J. Kobell (delin) en M. Salliet (sculp); collectie Historisch Museum Den Briel, inv. nr. 3980, aankoop 1998.

De episode is liggend weergegeven; onder de tekening staat een uitvoerige tekst in een gezette letter. Dit in contrast tot een andere, veelvuldig voorkomende gravure waarop de zeeslag ook ‘liggend’ te zien is, maar de tekst in een sierlijke schrijffletter is gezet⁷. Minder vaak voorkomend, maar het meest geslaagd is een staande versie, waarop twee reeds kapot geschoten schepen te zien zijn.

Door de juichende (Nederlandse) tekst is wel eens aangenomen dat beide schepen Brits zijn, maar waarschijnlijker is dat een van de twee de *Castor* voorstelt. [T. Kobell; W. van Senus; E. Maaskamp, Gevecht bij Cadix, collectie Maritiem Museum Prins Hendrik, cdj193b]

Het fregat de 'Castor' en kapitein Pieter Melvill

De *Castor* was net als zijn zusterschip de *Pollux* van stapel gelopen in 1758. Toen Melvill er het commando op voerde tijdens het gevecht bij Santa Maria, was het dus bepaald geen jong schip meer. Bij de bouw vormden de *Castor* en *Pollux* de voorhoede van een nieuwe generatie fregatten. Kleiner dan linesschepen maar toch verhoudingsgewijs zwaar bewapend, waren zij zeer geschikt voor gevechtsmissies op langere afstand - bijvoorbeeld in de Middellandse Zee. Van de schepen zijn diverse tekeningen gemaakt⁸. Reeds kort na het gevecht bij Santa Maria, waar de *Castor* van 1758 zoals gezegd verloren ging, liep aan het Oosterhoofd in Rotterdam een nieuw fregat met de naam *Castor* van stapel. Het model was licht verschillend van zijn voorganger; in plaats van 36 voerde het 40 stukken geschut⁹. Pieter Melvill heeft in ieder geval tot 1785 ook op dit nieuwe fregat het bevel gevoerd als kapitein; thuishaven was Hellevoetsluis¹⁰.

Het schip heeft Melvill geen windeieren gelegd. Na het gevecht uit 1781 was de 'tweede *Castor*' binnen de Nederlandse marine een drijvende legende die de reputatie van haar kapitein steeds verder deed groeien. Tussen 1785 en 1792 werd hij gestaag in rang bevorderd, tot de nagenoeg hoogst bereikbare rang van schout-bij-nacht. In 1793 voerde Melvill een groot eskader aan in een oorlog met Algiers. Zijn doortastende optreden maakte een snelle beëindiging van deze oorlog mogelijk. Onder de schepen van zijn commando

bevond zich ook de *Castor*, sinds 1787 onder bevel bij kapitein Frederik van Capellen¹¹. Melvill leefde tot 1792 in Oostvoorne¹², maar is daarna op stand gaan wonen in Den Haag.

In de Bataafse en Franse Tijd werd er voortdurend bij hem op aangedrongen bij de marine terug te keren. Prinsgezind als hij was heeft hij hier echter telkens voor bedankt. Voor zijn diensten aan het land en het Oranjehuis bewezen werd hij door Koning Willem I in de adelstand verheven. Pieter baron Melvill van Carnbee, zoals zijn naam nu voluit luidde, stierf in 1826 in grote welstand. Zijn zoon Pieter II baron Melvill van Carnbee (1816-1856) volgde ook een carrière bij de marine. Hij was een vooraanstaand cartograaf in Oost-Indië. Van zowel vader als zoon bestaan verschillende afbeeldingen. Een geschilderd portret van de vader is in augustus 1999 als langdurig bruikleen uit Paleis Het Loo naar het Historisch Museum Den Briel gekomen¹³.

*Jan Melvill, (1740 - 1788)
vroedschap van Brielle en twee-
maal burgemeester
Schilderij collectie Historisch
Museum Den Briel, inv. nr. 4000.*

Pieter Melvill (1743-1826) was in het midden van de 18e eeuw naar Voorne gekomen vanuit Dordrecht. Na het overlijden van zijn vader was zijn moeder met het gezin naar Brielle verhuisd, waar haar zwager Cornelis van IJsendoorn notaris was. Het gezin telde verder nog zijn twee broers: Jan (1740-1788) en Adriaan (1748-1782). Zij werden in Brielle verwelkomd binnen de gemeenschap van regenten.

Jan en Pieter hadden buitenplaatsen in Oostvoorne; de eerste nam actief deel aan het bestuurlijk leven in Brielle. Hij was vroedschap van Brielle (1767-1788), 'leenman van Voorne' (1776-1782), burgemeester (in 1774 en 1780) en regent van de hervormde gemeente (1775-1788). Jan was een fervent patriot, (dus) Fransgezind en anti-Brits, voorstander van de onafhankelijkheidsstrijd van de Verenigde Staten van Amerika, en had volgens Jan Kluit om die reden in 1782 en onder druk van de vroedschap, samen met Jan Hendrik Swalmius bedankt voor de (her)verkiezing tot leenman van Voorne: "want dezelve hadden zich kort tevoren, in de vergadering van de vroedschap, sterk laten zien, over het vrij en onafhankelijk volk verklaren van de dertien staten van Amerika"¹⁴. De overwinning van broer Pieter op de gehate Britten zal op Jans landgoed *Steezicht* uitbundig gememoreerd zijn. Na Jans vroege dood in 1788 wikkelde Pieter allerlei zaken rondom zijn nalatenschap af, en kwam daarvoor ook in 1792 en later nog regelmatig in Brielle¹⁵.

Ook de andere broer van Pieter, Adriaan, stierf op jonge leeftijd. Adriaan was sedert 1773 stadsadvocaat voor Brielle in Den Haag. Het is niet onmogelijk dat in zijn ambtswoning aldaar de kast heeft gepronkt, die tegenwoordig in de raadzaal van het stadhuis van Brielle staat opgesteld¹⁶.

Van zowel Jan als Adriaan bezit het Historisch Museum Den Briel twee geschilderde portretten. Het portret van Adriaan, 18e eeuw, heeft een prachtige lijst met het familiewapen. Jan is in 1883 pas in olieverf vereeuwigd door I. Ephrain, die hiervoor een schilderij van Schouwman als voorbeeld heeft gebruikt.

*Adriaan Melvill, (1748 - 1782), stadsadvocaat van Brielle.
Schilderij collectie Historisch Museum Den Briel, inv.nr. 0193*

De jonge Moor Castor en kapitein Pieter van Hoogwerff

Op de rede van Brielle lag in de zomer van 1794 een klein schip van de marine, “‘s Lands uitlegger *Kijkuyt*” onder bevel van kapitein-luitenant Hoeting. Een van de matrozen was een neger, die -na een ziekbed?- op de 14e juli aan een galziekte overleed. Hij was pas 32 jaar oud. Deze armzalige zeeman had jarenlang het voorname huis aan de Voorstraat 31 in Brielle medebewoond. Zijn naam was Pieter Johan Delmina Castor¹⁷.

De treurige en bewogen levensgeschiedenis van deze jonge Afrikaan is nauw verbonden met het fregat *Castor* en de Brielse bevelvoerder van dit schip anno 1770: Pieter van Hoogwerff. Van Hoogwerff behoorde tot de Brielse regentenstand; zijn grootvader, vader en broer waren lid van de vroedschap van Brielle (respectievelijk van 1707-1727, 1727-1757 en 1757-1771) en eenmaal ‘in ruste’ zou hij ook zelf worden opgenomen in het stadsbestuur (1788-1795). In zijn loopbaan als marine-officier zou hij het tot commandeur ter zee schoppen. Blijkens zijn woning aan de Voorstraat moet Van Hoogwerff een voor zijn tijd modern en kunstzinnig iemand geweest zijn. Hij liet het pand grondig verbouwen, maar zonder daarbij de historische details ervan te veronachtzamen¹⁸. In 1770 voer Van Hoogwerff met de *Castor* voor de kust van Afrika. Hij had een meer dan gemiddelde interesse voor de bewoners van dit continent. In het fort Elmina aan de Goudkust besloot Van Hoogwerff om een tienjarige jongen aan boord te nemen, mee te laten reizen terug naar Brielle en hem daar een christelijke, Nederlandse opvoeding te geven. Wat bezielde hem om zo’n merkwaardige ‘souvenir’ te willen meenemen?

Het fort 'Elmina' op de Afrikaanse Goudkust, anno 1990.

Voor hem was het in Nederland willen opvoeden van een negerjongen eerst en vooral een soort wetenschappelijk experiment. John Locke (1632-1704) had in zijn *Essay Concerning Human Understanding* uit 1690 geopperd, dat de mens niet goed of slecht wordt geboren: integendeel, Locke betoogde dat de omstandigheden bepalend waren voor de vorming van de individuele mens. Daarmee was het beeld geschapen van gelijkheid der mensen: iedereen wordt geboren als een onbeschreven blad, een “tabula rasa”, dat vervolgens wordt ingevuld door elementen als opvoeding en leefomstandigheden¹⁹. Locke werd in het midden van de 18e eeuw veel gelezen, en in die jaren begonnen zijn ideeën zich te vermengen met beelden uit de vroege romantiek. Werd in de 17de eeuw nog vooral het in cultuur brengen van de wilde natuur geroemd, in de 18e eeuw begon zich een tendens af te tekenen waarbij de intellectuelen zich afkeerden van het stedelijke en moderne. De ‘natuurlijke, ongerepte staat’ der dingen -en van de mensen!- werd steeds meer geïdealiseerd. Deze ontwikkeling was al kort na Locke ingezet, toen Daniel Defoe anno

1719 zijn *The life and strange surprizing adventures of Robinson Crusoe* publiceerde. Plaatste Defoe zijn ‘nobeles wilde’ nog op een onbewoond eiland, in de jaren dertig werd met Hallers lofdicht *Die Alpen* de herdersidylle geboren. Waren de herders niet van nature nobel van inborst, niet verpest door de decadente cultuur van de stad?

Alhoewel Westerse opvoeding door deze schrijvers dus vooral in negatieve zin werd benaderd, gaven beide ideeën -dat van de ‘tabula rasa’ en van de ‘nobeles wilde’- voeding aan de gedachte, dat er een ideaal mens zou ontstaan wanneer een ‘nobeles wilde’ de christelijke normen en waarden werden bijgebracht. Het was dit streven, dit ‘experiment’, dat een aantal pogingen verklaart om jonge negers in Europa op te voeden. Natuurlijk, er waren eerder negers meegenomen naar Europa, maar dan was er geen enkel streven om dezen zich te laten ontwikkelen. Voor zover zij bijvoorbeeld op 17de eeuwse schilderijen worden afgebeeld, dienen ze slechts ter entourage en onderstreping van de rang van de blanke die is geportretteerd²⁰.

Het experiment van Van Hoogwerff met de Ghanese jongen begon veelbelovend. De eerste tien jaar verliepen vermoedelijk zonder al te veel problemen en Van Hoogwerff zal gevoelens van gepaste trots hebben gehad toen de Ghanes op 29 april 1780 werd gedoopt in de Catharijnekerk van Brielle. Hij kreeg daarbij de naam Pieter Johan Delmina Castor. De laatste naam was een vernoeming naar het fregat, waarmee hij naar Brielle was gekomen. Jan Kluit, de onovertroffen chroniqueur van de Brielse gemeenschap in deze jaren, heeft de doopplechtigheid beschreven: “(...) terselver tijd wierd deze plegtigheid termeerdert door ‘t publijk afleggen sijner belijdenis, en aanneming tot lidmaat van deze gemeente.

*Jan Pranger , directeur
generaal van de WIC-
bezittingen in Afrika.
Met achter hem zijn
zwarte bediende.*

Deze heer en mevrouw (Van Hoogwerff, MvH) die deze jonge Moor veel agting toedragen, hadden geene kosten gespaart, om hem in diverse kunsten en wetenschappen, en vooral in de Christelijken godsdienst te doen onderwijzen, waarin hij bij het doen sijner belijdenis zoo verre gevordert was, dat hij de meeste sijner leerlingen daar in voorbij streefde...”²¹.

Maar het doen van belijdenis was een ding; in andere zaken had men blijkbaar meer moeite om de Moor als meerdere of zelfs maar gelijke te erkennen. Dat de (aangenomen) zoon van een commandeur, blijkens Kluit niet op zijn achterhoofd gevallen, niet veel verder kwam dan de rang van gemeen matroos zal alles met zijn huidskleur te maken hebben gehad. Ook ‘gewoon’ trouwen was er niet bij. Wel heeft Castor relaties met Nederlandse vrouwen gehad, want er zijn vier onechte kinderen van hem bekend. Johanna Wuijster, die zich in 1804 de “weduwe van Pieter Johan Delmina Castor” noemt, was de moeder van drie van de vier; Aaltje Horsman van de vierde. Eigenlijk is het niet zo verrassend dat Pieter Castor ellendig aan zijn eind kwam. Immers, ondanks alle mooie theorieën was de Europese mens in de 18e eeuw (en nog ver in de 19e!) nog lang niet in staat om de zwarte mens ook als gelijkwaardig medemens te zien. Het lijkt wel, of men twijfelde tussen de status van ‘nobeles wilde’ (en dus een ideaalbeeld) en dat van een ‘gewoon’ dier.

Illustratief mag een voorval zijn dat Paul Depondt aanhaalt in een artikel in de Volkskrant: “Jarenlang was Jozef Moller de publiekstrekker van de Antwerpse Zoo, meer nog dan de olifanten, de leeuwen, de antilopen en de pinguïns. Hij was een fenomeentje, een bezienswaardigheid uit donker Afrika. In 1845 bood kapitein Louis Meyer van de Magelhaes (...) de dierentuin (...) een negerjongen aan. Het was Moller, toen tien jaar oud. (...) *Jefke van de Zoölogie*, zoals hij in de volksmond heette, kon in Antwerpen ‘ongekooid rondlopen’. Zo dacht wit over zwart, in het Europa van 1845”²².

Over de auteur

drs.M.A. van Hattem is conservator van het Historisch Museum Den Briel “Maarten Harpertsz. Tromp. Hij studeerde geschiedenis in Utrecht en was achtereenvolgens werkzaam in het Centraal Museum te Utrecht en conservator van het Comeniusmuseum te Naarden.

NOTEN

1. Er wordt in de bronnen veelal gesproken over Kaap Saint-Marie. Hier is de hedendaagse schrijfwijze gebruikt.
2. F.J.A. Broeze, J.R. Bruijn en F.S. Gaastra (red.), ‘Maritieme Geschiedenis der Nederlanden’ (Bussum 1977), 4 delen, deel 3, p. 371.
3. Het aantal van 270 koppen is afgeleid uit de grootte van de bemanning van vergelijkbare schepen. zie: J.F. Fischer Fzn, ‘De Delft. Dagjournalen met de complete en authentieke geschiedenis van ‘s-Lands Schip van Oorlog Delft en de waarheid over de zeeslag bij Camperduin’ (Franeker 1997), p. 27.
4. ‘Maritieme Geschiedenis’, deel 3, p. 371.
5. J.R. Bruijn, ‘Varend Verleden. De Nederlandse Oorlogsvloot in de 17de en 18de eeuw’ (Meppel 1998), p. 201.
6. De gravure is vervaardigd door J. Buys en N. van de Meer jr, ca. 1783, inv no 3981; aankoop 1998; de penning is vervaardigd door I.G. Holtzkey, inventaris nummer M 826; bron is de on-line catalogus van het Maritiem Museum Prins Hendrik www.mmph.nl.
7. A. Suntach, ‘Gevecht bij Cadix’, collectie Maritiem Museum Prins Hendrik, inventaris nummer cdj194d; ook het Streekarchief Voorne-Putten Rozenburg (SA VPR) beschikt over een exemplaar.
8. L. van Zwijndrecht, ‘s Lands schip van 36 stukken, type Castor en Pollux van 1758, collectie Maritiem Museum Prins Hendrik, T 000038.
9. Zie: J.F. Fischer Fzn, ‘De Delft’, p. 18 en 27; verder P. van Zwijndrecht, ‘Fregadt van 40 stukken Canon Waar Na geboudt is Centauris, De Pollux en De Castor 1781, collectie Maritiem Museum Prins Hendrik, T 000101.
10. De *Castor* is afgebeeld op de kaart van schepen in het Dok van Hellevoetsluis door J.J. Asmus, collectie Bodel-Nijenhuis, afgebeeld in Fischer, p. 126-127; Fischer vermeldt Melvill nog in 1785 als kapitein, p. 24.
11. Bruijn, Varend Verleden, p. 201; en Fischer, p. 125.
12. Op de *Oude Rug* in Ruggie, blijktens SA VPR, R.A. Oostvoorne, nr. 10, 1788-1799.

13. Van hem bestaan in ieder geval vier beeltenissen. Een 18de-eeuws geschilderd portret dat aan A.C. Hauck is toegeschreven, thans langdurige bruikleen van het ICN inventarisnummer C 38, aan het Marinemuseum in Den Helder. Van dit schilderij is een tweede versie bekend dat zich in een particuliere collectie bevindt. Pieter Melvill is hier vrijwel identiek geportretteerd alleen de uitgestalde attributen die wijzen op zijn marinecarrière zijn verschillend. Een derde olieverfportret is na 1815 geschilderd door Pasquier. Dit schilderij was in particulier bezit tot 1935, kwam vervolgens in Rijksbezit en is tegenwoordig als bruikleen van het ICN in de collectie van de Kanselarij van de Nederlandse Orden, Paleis Het Loo: ICN inventarisnummer C 39. In 1999 als bruikleen voor drie jaar in het Historisch Museum Den Briel gekomen. Naar dit schilderij is in 1826 een lithografie gemaakt door L.A. Vintcent. Gegevens Iconografisch Bureau Den Haag, Stg Nederland Scheepvaartmuseum te Amsterdam, ICN Amsterdam.
14. SA VPR, coll. Jan Kluit, nr. 8, Brielsche Jaarboeken 1777-1784, p. 292.
15. SA VPR, R.A. Oostvoorne, nr. 10, 1788-1799.
16. J. Klok, 'Brielle, stad in de Landen van Voorne' (Alphen a/d Rijn, 1980) p. 63.
17. Met dank aan A.A. van der Houwen die mij op Pieter Castor attendeerde.
18. J. Klok, 'Brielsche straatnamen' (Alphen a/d Rijn 1994), p. 158.
19. Zie onder andere: Norman Hampson, 'The Enlightenment, An evaluation of its assumptions, attitudes and values' (Aylesbury 1968), p. 38-39.
20. Zie onder andere de afbeelding in het aprilnummer van de Brielse Mare 1999, pag 33; zie ook het portret van Jan van Amstel en Anna Boxhoorn door A.L. van den Tempel, 1671, in de catalogus "Nederlandse portretten uit de 17de eeuw", R. Ekkart, Museum Boymans van Beuningen Rotterdam, 1995; zie voor 18e eeuwse kunstuitingen o.a. Lex Veldhoen, 'De Nobele Wilde', in: Vitrine, 1997(5), p. 25.
21. SA VPR, coll. Jan Kluit, nr. 8, Brielse Jaarboeken 1777-1784, p. 96-97.
22. Paul Depondt, 'Beladen Beelden', in: Volkskrant van 10-11-1998, p. 13.

ANTIETK VOORHANGSEL UIT DE HEENVLIETSE SYNAGOGE HERSTELD

Riet de Leeuw van Weenen-van der Hoek en A.A. van der Houwen

Sinds het eind van de Tweede Wereldoorlog hangt in de Leidse synagoge een zestal parochot (voorhangsels). Hieronder zijn er vier die afkomstig zijn uit voormalige sjoeltjes van de niet meer bestaande Joodse gemeenten Heenvliet, Middelharnis, Hoorn en Ommen. In 1984 besloot het bestuur van de Joodse gemeente deze voorhangsels, samen met enkele oorspronkelijk Leidse parochot, te laten restaureren. Onlangs is het antieke voorhangsel, dat vanaf 1859 in de Heenvlietse synagoge hing, grondig gerestaureerd en in oude luister hersteld.

Het doek vormt een deel van ons culturele erfgoed. Het is een van de laatste restanten en getuigen van de geschiedenis van de verdwenen joodse gemeente in Heenvliet. Zo schetst Leo Levie van de joodse gemeente in Leiden de betekenis van het voorhangsel. Het is bij Leo Levie in goede handen. Zijn betovergrootvader, Pienas Levie uit Zuidland, was vele jaren en in ieder geval in 1859 -het jaar waarin het tekstschild werd vervaardigd- bestuurslid van de joodse gemeente Heenvliet.

De synagoge van Heenvliet

Toen in 1807 in Heenvliet een synagoge was ingewijd, werd dat voor de hele joodse gemeenschap van Voorne-Putten, die toen meer dan zestig mensen telde, de plaats van samenkomst. Ook later, als Brielle en Hellevoetsluis een eigen synagoge hebben en in Zuidland een huissjoeltje is opgericht, blijft de synagoge van Heenvliet zijn regionale functie behouden. Uit de omringende plaatsen blijven

families naar Heenvliet gaan, uit Zwartewaal (Soesman en Langendijk), Spijkenisse (De Vries) en Zuidland (Levie en Olman). De ‘afscheiding’ van de gemeenten Brielle en Hellevoetsluis in 1809 blijft echter niet zonder gevolgen. De gemeente, die bestaat uit marskramers, opkopers van tweedehands goederen, vleeshouwers en veehandelaars, verkeert voortdurend in geldnood. Maar naar vermogen wordt de synagoge onderhouden en worden kleine herstellingen verricht. Zo wordt in 1858 of 1859 -volgens de Joodse jaartelling in het jaar 5619- het voorhangsel vernieuwd.

De Synagoge te Heenvliet,

In 1865 is het gebouwtje zo vervallen dat een grondige restauratie nodig is. In 1887 krijgt Zuidland een eigen synagoge en neemt het aantal leden van Heenvliet af. Omstreeks 1913 is er weer een tijdelijke groei te signaleren, wanneer onder leiding van Salomon van Blankenstein pogingen worden gedaan om de gemeente in stand te houden. Rond deze tijd wordt het oude voorhang vermaakt: het tekstschild wordt vastgezet op een oud zwaar gordijn.

Maar het tij is niet te keren en de gemeente houdt -eigenlijk al voor de oorlog- op te bestaan. In 1940 wonen er nog drie joden in Heenvliet: het bejaarde echtpaar Salomon en Elisabeth van Blankenstein-den Hartog en hun verstandelijk gehandicapte huisgenote Rachel Goudsmit. Zij dragen nog zorg voor de synagoge en het joods onderwijs aan de kinderen van diverse gezinnen uit de omgeving. De bezittingen van de synagoge worden na het bombardement van Rotterdam toegestuurd aan de joden die daar alles waren kwijtgeraakt. Van een synagoge in Heenvliet is dan geen sprake meer. Mevrouw Van Blankenstein laat in een brief aan Opperrabbijn Davids weten dat alle boeken en gebedsriemen zijn verwijderd, *“het Oren Hakoudesjkleed is verwijderd en de joodse opschriften (zijn) overgeschilderd”*.

Het Oren Hakoudesjkleed

Mevrouw Van Blankenstein meldde dus, dat het Oren Hakoudesjkleed was verwijderd. ‘Oren Hakoudesj’ is Jiddisch voor het Hebreeuwse ‘Aron ha-Kodesj’ of ‘Heilige Arke’, de kast in de synagoge waarin de Torarollen worden bewaard. Sinds vele eeuwen is het gebruik dat de deuren van deze Arke bedekt worden met een parochet of voorhangsel. Aan het vervaardigen van een parochet wordt van oudsher veel zorg en aandacht besteed vanwege de plaats die het tijdens de belangrijkste momenten van de dienst in de synagoge

inneemt, wanneer de gemeenteleden met hun gezicht naar de Arke toegewend staan. Vanwege hun belangrijke functie zijn deze kleden en gordijnen vaak rijk versierd en van kostbare materialen vervaardigd.

Bij de diensten op maandag, donderdag, sjabbat en feestdagen, wanneer uit de Tora wordt voorgelezen, valt een van de aanwezige mannen de eer te beurt om het parochet opzij te schuiven zodat de Torarol uit de Arke genomen kan worden. De gemeente staat op bij het openschuiven van het voorhangsel en gaat pas weer zitten als het parochet weer voor de Arke hangt.

De traditie van het parochet gaat ver terug in de tijd. In het Bijbelboek Exodus wordt het voorhangsel beschreven, dat in de draagbare tabernakel moet hangen als scheiding tussen het Heilige en het Allerheiligste. Ook in de tempel hing een voorhangsel. De evangelisten schrijven hierover, dat, op het moment van de dood van Jezus, het *voorhangsel des Tempels (...) in tweeën (scheurde), van boven tot beneden*.

Een parochet van ontroerende eenvoud

Het nu gerestaureerde voorhang is een uniek en kostbaar bezit. De Stichting tot Herstel van Antiek Textiel in Haarlem, die zorg heeft gedragen voor de fraaie restauratie van het kleed noemt het voorhangsel uit Heenvliet ‘van ontroerende eenvoud’. Het parochet dateert van 1858 of 1859. In het restauratierapport lezen we: *Het parochet met het opschrift Joodse Gemeente Heenvliet 5619 is gemaakt van eenvoudig materiaal. Het borduurwerk ziet er enigszins onbeholpen uit en is duidelijk niet door vakmensen gemaakt. Op ontroerende wijze weerspiegelt het zowel de armoede van de gemeente als de wil om ondanks alles toch een echte ‘kille’ te zijn.*

Leo Levie voor het voorhangsel in Leiden.

(...) Op een gebloemde ondergrond zijn enkele versieringsonderdelen aangebracht. Deze ondergrond lijkt op het eerste gezicht een oud gordijn. Bij demontage en wassen is niet alleen komen vast te staan dat het inderdaad een oud gordijn is, maar ook van welke rijkdom het weefsel oorspronkelijk geweest is. Voor de betrekkelijk arme gemeente Heenvliet was het voorhangsel daarom naar alle waarschijnlijkheid een voorwerp om trots op te zijn.

Er rest herinnering.

Aan Joods leven in Heenvliet en op Voorne en Putten kwam een einde toen de bezetter de joden in 1942 deporteerde naar ‘onbekend waarheen’. Geen van hen kwam terug.

De synagoge in Heenvliet veranderde in 1948 van eigenaar en werd nog datzelfde jaar afgebroken. Op dezelfde plaats werden met de IJsselstenen van de synagoge twee huizen onder een kap gebouwd. De gevelsteen lag jarenlang in een schuurtje en belandde omstreeks 1961 in een tuin waar hij werd opgemerkt door huisarts Schipper. Hij vroeg en kreeg de steen, die tot 1988 in de vitrine van het Heenvlietse Gemeentehuis lag. In dat jaar werd hij overgebracht naar het Joods Historisch Museum in Amsterdam.

Ook enkele voorwerpen uit de synagoge zijn aan vernietiging ontkomen. De zilveren jad uit 1807 is nog steeds in gebruik bij de Joodse gemeente van Rotterdam, een kroonluchter hangt in het museum in Gouda. En het voorhang, eens gemaakt door de vrouwen van de gemeente, hangt nu hersteld in de synagoge van Leiden. De joodse gemeente in Leiden heeft kosten noch moeite gespaard om dit doek, dat in de loop van bijna anderhalve eeuw vuil en versleten was geraakt, te laten herstellen en nieuw leven in te blazen. Waarom? Misschien omdat we ermee een glimp kunnen opvangen van een wereld die niet meer bestaat. Het doek vertelt over het joodse leven in Heenvliet, zoals dat eens heeft gebloeid.

Over de auteurs:

Riet de Leeuw van Weenen-van der Hoek woont in Zuidland. Zij doet al jaren onderzoek naar de joodse geschiedenis op Voorne-Putten en Rozenburg en publiceerde onder meer ‘Een Kille in de Mediene’. Aart van der Houwen is als archivaris werkzaam op het streekarchief Voorne-Putten-Rozenburg.

Bij zonsverduistering op den Toren

Joh.H. Been

Op 17 april 1912 vond een zonsverduistering plaats. Evenals de verduistering van 12 augustus jongstleden, was deze in Brielle maar liefst 96½ procent. In de Brielsche Courant van 21 april beschreef Been zijn waarnemingen. Been moet bekend hebben gestaan om zijn fantasie; hij doet er in elk geval alles aan om serieus genomen te worden. Hieronder volgt zijn waarheidsgetrouw verslag.

Geen beter plaats om de zonsverduistering en al wat daarmee samenhang te observeren dan het hoogste punt van de landen van Voorne, de Brielse Sinte-Catharintoren. Want niet alleen de eigenlijke eclips een gebeurtenis welke wij in zulk een omvang nooit meer zullen beleven, zou indrukwekkend zijn. Maar om de wille van de hemel mocht men ook niet de aarde vergeten. In welk licht zou het landschap zich allengs vertonen? Zou er iets van het voortijlen der maanschaduw zijn te zien? Zou men, ver in het zuidwesten, het grauw des doods zien aansluipen over het landschap om, na ons met die lijkwade overdekt te hebben, naar het noordoosten te verdwijnen? Ter beantwoording dezer vragen door de ervaring had men een zeer wijd uitgestrekt vergezicht nodig, en dat vindt men in den Briel alleen op de Brielse toren.

Ik had er voor gezorgd ook enige waarnemingen te kunnen maken, zij het dan op gebrekkige wijze en met gebrekkige middelen. Van twee thermometers plaatsten we er één in de zon en (omdat de wind oost was met een tikje ten noorden) ook in de wind. De uitgever van dit blad, de heer D. Moerman, zou tijdens de duur van de eclips bij hem thuis de barometer observeren en met zijn huisgenoten nagaan

in zijn tuin wat er met de bloemen en de dieren geschiedde. Verder had ik nog een kompas medegenomen en er zou -als ik het zo plechtig mag noemen- door een mijner assistenten een tweetal fotografische opnamen worden gemaakt; een voor het maximum, een ander zo mogelijk op het ogenblik van de grootste verduistering. Om het kwartier werd de temperatuur opgenomen en dat werd door anderen gecontroleerd.

Zo verscheen het verslag van Johan Been in de Brielsche Courant van 21 april 1912.

Daarmede begonnen wij om kwart voor 12. Niet eerder omdat de thermometers die bij het vervoer naar boven natuurlijk de invloed van de lichaamswarmte ondergaan hadden, eerst wat op stel moesten komen, zich moesten aanpassen aan de temperatuur der nieuwe omgeving, en eerst over half 12 meende ik dat dit het geval was. Merkwaardig was het te zien, welk een invloed de toeneming der verduistering op de thermometer had, die zich in den zonneshijn bevond. Hier volgen de getallen: kwart voor 12: 71°F. , 12 u.: 66° , kwart over 12: $62\frac{1}{2}^{\circ}$, half 1: 57° , 6 minuten over half 1: 56° , kwart voor 1: 57° . De thermometer in de schaduw tekende bij dezelfde tijden: 58° , $56\frac{1}{2}^{\circ}$, 55° , 54° , 53° , 52° . Verschilden beide aanwijzers om kwart voor 12 nog 13° , dit was ongeveer bij het maximum van de eclips tot slechts 3° verminderd. Die daling komt vrijwel overeen met die, welke ten huize van de heer A. van Oudgaarden (dus op de begane grond, buiten wind en zon) werd waargenomen. Om kwart over 12: 57° , 12 uur 52° , kwart over 12: 52° half 1 (dus 6 minuten voor de waarneming op den toren): 51° , kwart over 12: 5° .

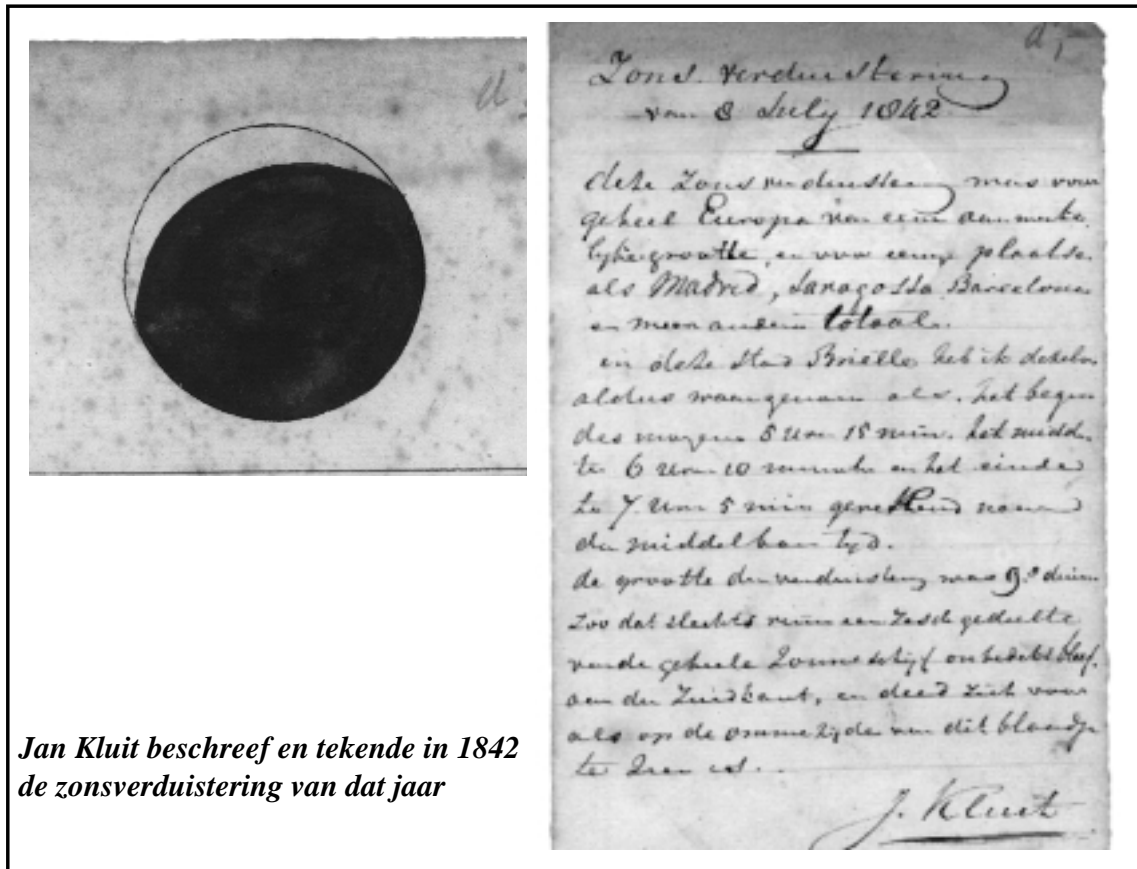
Het medegenomen kompasje vertoonde geen bijzondere verschijnselen. Bij de heer Moerman, waar de gehele morgen de barometer dalende was geweest, daalde die tijdens de eclips 1mW. De heer Van Oudgaarden heeft (eveneens op de begane grond) de stand van de barometer aldus doen opnemen: 11 uur $764\frac{1}{2}\text{mW.}$, $11\frac{1}{4}$ uur: 764, $11\frac{1}{2}$ uur: $763\frac{3}{4}$, $11\frac{3}{4}$ uur: $763\frac{1}{2}$, 12 uur $763\frac{1}{4}$, $12\frac{1}{4}$ uur 763, $12\frac{1}{2}$ uur $763\frac{1}{2}$, $12\frac{3}{4}$ uur 763, 1 uur 763.

Ook werd opgemerkt dat ongeveer ten tijde van het maximum de wind die iets minder was geworden, ineens zeer in kracht toenam. En nu: hoe deed zich aan mij de eclips voor en wat werd door mij daarbij opgemerkt? Hoeveel moeite het mij kost hier mijn pen te bedwingen, zal ik hier zakelijk teruggeven, wat door mij waargenomen is. Bij die waarneming ben ik van het beginsel uitgegaan dat mijn

gevoel en mijn phantasie zoveel mogelijk aan banden moesten gelegd worden, dat ik twijfelen moest aan hetgeen ik meende waar te nemen, en dat ik niet als zeker mocht aannemen wat ik zag, voor dit door anderen bevestigd werd. En omgekeerd: dat ik niet eer geloofde wat anderen beweerden voor ik het zelf onder de controle van een zo koel mogelijk verstand met eigen ogen aanschouwde. Wat ik daarstraks van het opsteken van den wind mededeelde, is daarom zo waar omdat ... we geen van allen wisten dat iets dergelijks bij een zonsverduistering kan geschieden. Eerst de volgende dag las ik het in de bladen. Derhalve kon hier van een vooropgezette mening geen sprake zijn. Zeker, het bewijst in welk een mate ik op dit gebied een leek ben, maar geeft een des te zekerder bewijs van de waarheid der waarneming. Het trof ons allen dat de wind meer opstak, doch we brachten dit zo weinig in betrekking tot de eclips dat op dit moment niet eens de weerhaan door ons gecontroleerd werd.

Het zal ongeveer 12 uur geweest zijn, toen een der aanwezigen op de toren de opmerking maakte, dat het donkere vlak der maan nog een weinig door de zonnestrallen verlicht werd. Dit nu was onmogelijk. Alleen kon dit indirect het geval zijn, namelijk door de zonnestrallen welke door de aarde op de maan werden teruggekaatst, met andere woorden het zogenaamde asgrauwe licht van de maan. Dadelijk vestigde ik mijn aandacht om dit asgrauwe licht te bespeuren. Omdat het voor de maan een aardverduistering moest worden volgde daaruit dat dit asgrauwe licht af moest nemen, en werkelijk was dit het geval. Hoe meer de zoneclips toenam, hoe meer dit aardlicht onduidelijk werd.

Het was enkele minuten over half een toen ik, na een poos geboeid te zijn geweest door het machtig indrukwekkende van het landschap onder het spookachtige licht, weer naar de zon keek. Toen was alleen het bovenrandje der zon als een kleine maansikkel zichtbaar.

Jan Kluit beschreef en tekende in 1842 de zonsverduistering van dat jaar

Plotseling zag ik zowel onder als boven dit sikkeltje een prachtige kleurschakering: rood, geel (of wit?) en groen, maar vooral rood. Ik keek door een binocle, waarvoor een zwart mica-plaatje. Wat ik zag, maakte op mij de indruk van een kleuren-schifting in het glas van mijn binocle, en luide riep ik uit: “O, dat is zeker gezichtsbedrog!” Maar de heer Van Oudgaarden die naast mij stond merkte het ook op, terwijl de amateur-fotograaf die voor de opname zou zorgen mij bij herhaling blijft verzekeren dat hij juist op dat ogenblik met een binocle over het landschap ziende diezelfde tinten heeft waargenomen. Datzelfde werd mij door een daar tegenwoordige dame verzekerd. Ik had toen ik mij tot de ander getuigen wendde mijn binocle van voor mijn ogen verwijderd. Dadelijk keek ik er weer door heen. De kleurschakering was verdwenen.

Doch wat anders was zichtbaar. Zoals een waterstraal langs een schuingeplaatste tafel kan vloeien was het licht, dat van boven verdween, naar onderen gegleden en liep nu langs de westkant naar boven terwijl het licht in het oosten verdween.

Eerst toen was het volgens het uurwerk van den Brielse toren zes minuten over half een. Dadelijk daarop liet ik de tweede opname nemen. Doch vermoedelijk was het maximum bereikt op het ogenblik dat ik die prachtige kleurschakering zag.

Terzelfder tijd waren door de huisgenoten van de heer Moerman de waarnemingen omtrent dieren en planten gedaan. Aan de kippen was niets te bespeuren, hoewel om 12 uur merkbaar de duisternis was begonnen te vallen. Ook de vogels, met name de mussen, bleven als gewoonlijk sjilpen en schenen zich in het geheel niets van de verduistering aan te trekken. Van de bloemen toonden alleen de tulpen een neiging om zich te sluiten en te gaan hangen op hun steeltjes. Dat laatste heb ik zelf nog om één uur waargenomen, toen ik van de toren naar beneden was gekomen.

Het voortijlen der maanschaduw was door niet een van ons gezien, hoe goed we er ook op gelet hadden. Ook werd geen ster waargenomen.

Ziehier zo eenvoudig en onopgesmukt mogelijk de uitkomst onzer waarnemingen van deze zonsverduistering medegedeeld.

De verschillende personen, wier getuigenis ik aangehaald heb, verklaarden mij, nadat ik hun dit verslag voorgelezen had, dit desgevraagd met hun naam te willen ondertekenen.

Over de auteur

Johan H. Been (1859-1930) was in 1912 landelijk bekend als schrijver van onder meer Paddeltje, voor Brielle was hij echter bekend als oud-schoolmeester en archivaris.

Uit de streek

Galerie De Provoost, centrum voor cultuur

Het historische gebouw De Provoost in het centrum van Brielle heeft een nieuwe bestemming gekregen. Waar in de 17e eeuw in het cachot de gevangenen huisden, is nu een galerie gehuisvest. In de diverse kamers waar vroeger 'crijgsraad' werd gehouden, kunnen bedrijven vergaderen of hun zakenrelaties ontvangen. De zolderruimte biedt ruimte voor workshops of trainingen. Op de binnenplaats zullen in de toekomst zomeravondconcerten worden gegeven. Op zondag 5 september werd De Provoost geopend door de burgemeester van Brielle mevrouw B.F.A. van der Kluit-de Groot.

*De Crijgsraadkamer,
geschikt voor vergaderingen
tot 10 personen*

Openingstijden: donderdag t/m zondag van 12.00 tot 17.00 uur.
Voor meer informatie: tel. (0181) 473722, fax (0181) 473539

Tentoonstellingen

Historisch Museum Den Briel:

Gezeten op het kussen. Patriciërs en regenten in Brielle, 1700 - 1900
Tot en met zaterdag 4 december 1999.

Lezingen

Op 3 november om 20.00 uur organiseert de ‘Vereniging Vrienden van het Historisch Museum Den Briel’ in het Stadhuis aan de Markt aansluitend aan de najaarsledenvergadering een lezing door drs. A.A. van der Houwen over Regenten in Brielle. Toegang is vrij; gasten zijn welkom.

Op 10 november 20.00 uur organiseert de Stichting Streekhistorie in samenwerking met de bibliotheek een lezing van J.F. Fischer over het 18e eeuwse ‘schip van oorlog’ *Delft*. De lezing vindt plaats in de bibliotheek ‘Het Arsenaal’ in Brielle.

Publicaties

Ellen Borger, Gezeten op het kussen Patriciers en regenten in Brielle, 1700 - 1900; Portretten van 18e- en 19e- eeuwse Brielse patriciërs en regenten. Klein biografisch lexicon. (Uitgave Historisch Museum Den Briel.)

Jan van der Meer (red.) Verloren vakmanschap op westelijk Voorne (Enschede 1999)

Andries Molengraaf, De wording van een stad, een halve eeuw bouwen in Spijkenisse (1947-1999) (Spijkenisse 1999)

Jeroen Rijpsma, Bunkers op Voorne. Onderdeel van de Atlantikwall (Rozenburg 1999)

W. Stuve, 'Krupende door het land van Voorn'. De geschiedenis van de doopsgezinden op Voorne-Putten-Rozenburg (Bernisse 1999) (uitgave Stichting Streekhistorie VPR)

Cees van Wijngaarden (ed.) Rondom de molen van Spijkenisse (Spijkenisse 1999) (uitgave Stichting Jan de Baan)

Het verdwenen dorp Blankenburg (Brochure bij de gelijknamige tentoonstelling op het terrein van Huntsman ICI Holland BV)

N.B.: Het meest recente exemplaar van de Brielse Mare is ook te vinden op Internet onder de URL:

<http://www.inter.nl.net/users/F.Keller/Tromp.html>

Cursussen Cultureel Erfgoed

Informatie over cursussen en studiedagen is verkrijgbaar bij het Streekarchief en bij het secretariaat van onze vereniging. Enkele voorbeelden van de onderwerpen zijn: 'Oud schrift'; 'Genealogie'; 'Dagelijks leven'; 'Historisch onderzoek'; 'Monumentenzorg'; en 'Huizengeschiedenis'.

Aanmelding

Ondergetekende

Adres

Postcode Plaats

meldt zich aan

voor het

persoonlijk lidmaatschap

(contributie f 20.-)

familielidmaatschap

(contributie f 30.-)

van de vereniging 'Vrienden van het Historisch Museum Den Briel'

Datum: Handtekening

Verzendadres: Vrienden v/h Historisch Museum Den Briel
 Secretariaat
 Mevr. E.C. Laroy-Meeuse
 Van Almondeweg 70, 3231 CS Brielle
 Tel./fax 0181-413635

N.B. Na 1 juli is alleen nog de halve contributie verschuldigd; na 1 november wordt voor de resterende maanden geen contributie meer geheven. Voor de betaling van de contributie ontvangen de leden een acceptgirokaart.

Auteursinstructies

Historische artikelen over Brielle en de streek zijn welkom. Geadviseerd wordt vooroverleg met de hoofdredacteur, drs. A.A. van der Houwen, te plegen. Hij is bereikbaar tijdens kantooruren onder nummer (0181) 475154.

Aanlevering van de artikelen in computer-leesbare vorm, of tenminste met schrijfmachine geschreven, wordt op prijs gesteld. De redactie behoudt zich het recht voor, in overleg met de auteur, artikelen in te korten of te wijzigen.

Advertentietarief

Een pagina per jaar (2 edities): f. 200.-

Copyright

Overname van artikelen uitsluitend met bronvermelding en na verkregen toestemming van de redactie.

Belangrijke telefoonnummers en Internet-adressen:

Meldpunt Monumentenzorg: tijdens kantooruren:

(0181) 471111 (gemeente Brielle; mevrouw Angelique van Oers)

Meldpunt 'Cultureel Erfgoed': tijdens kantooruren van dinsdag t/m vrijdag:

(0181) 475473 (Hist. Museum Den Briel; mevrouw Lenie van Steenberghe).

Musea in Nederland:

<http://www.tribute.nl/hollandmuseums/nl/frame.html>

Streekinformatie:

<http://www.vpri.com/main.htm>

Streekarchief:

<http://www.vpri.com/streekarchief>